

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ

**„НАЧЕЛА ДОБРЕ ВЛАДАВИНЕ – НАЧЕЛО
ПРАВНЕ СИГУРНОСТИ И НАЧЕЛО
ПРАВИЧНОСТИ“**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК - ПРОЈЕКАТ

Косовска Митровица
2018. године

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
*„Начела добре владавине – начело правне сигурности и начело
правичности“ за период 2016-2018. година*

Издавач:

Правни факултет у Приштини са привременим седиштем у Косовској
Митровици

За издавача

Проф. др Владан Михајловић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Владимир Боранијашевић, руководиолац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Јелена Беловић

Уређивачки одбор:

Проф. др Владан Михајловић

Проф. др Марија Крвавац

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф. др Дејан Мирковић

Доц. др Саша Атанасов

Технички уредник

Младен Годоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-055-7

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Саша АТАНАСОВ*

343.143(497.11)

ЗАШТИЋЕНИ СВЕДОК У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Апстракт: У раду разматрамо кривичноправне механизме заштите сведока и њихов положај у кривичном поступку Републике Србије. У оквиру посебних поглавља анализирамо круг лица која могу добити статус заштићеног сведока, посебна правила испитивања заштићеног сведока, као и конкретне мере заштите сведока у кривичном поступку са циљем стварања адекватних услова за несметано и истинито сведочење.

Кључне речи: заштићени сведок, механизми заштите, правила испитивања, мере заштите.

УВОД

Сведок је лице које располаже сазнањима о кривичном делу, учиниоцу и другим чињеницама које се утврђују у поступку и о којима исказује на позив органа поступка. То значи да је сведок дужан да се одазове позиву органа поступка и да о свему што буде питан истинито и целовито сведочи. Ипак, услед претњи одмаздом и застрашивања која могу бити упућена од стране учиниоца кривичних дела, сарадника учиниоца или неког члана њихових породица, као и услед различитих непријатности пре сведочења или након што је сведок дао исказ пред органом поступка, односно због страха за своју безбедност и безбедност својих ближњих – сведок може одбити да се одазове позиву органа поступка, може изменити исказ, лажно сведочити или одустати од исказивања. Како исказ сведока и даље представља значајан извор доказа у поступку доказивања кривице учиниоца кривичних дела, нарочито када је реч о тешким облицима криминалитета (какав је онај организованог и насилног карактера), законодавац је својим одредбама предвидео механизме (мере) заштите за оне сведоке који одлуче да сарађују са органима правосуђа и сведоче. Сврхе мера заштите јесу: створити хумане услове за учествовање сведока у поступку и третман достојан човека, као и заштитити сведока људска права загарантована одредбама Устава Републике Србије и међународним документима, а на начин који

---

* Доцент, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, sasa.atanasov@pr.ac.rs

омогућава сведоку да без страха и опасности за свој живот и живот њему блиских лица несметано и истинито сведочи.

Уважавајући чињеницу да целовитом и реалном исказу највише доприноси слободна и добра воља сведока, законописац Републике Србије је, полазећи од савремених решења садржаних у компаративном законодавству,¹ у међународним документима (нпр. *Конвенцији УН против транснационалног организованог криминала* и додатним протоколима,² *Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода*,³ *Препоруци Р(97)13 о застрашивању сведока и правима одбране*,⁴ *Препоруци Рец(2005)9 о заштити сведока и особама које сарађују са правосуђем*,⁵ *Препоруци Комитета министара Савета Европе Рец (2001)11 о смерницама у борби против организованог криминалитета*⁶) и у пракси Европског суда за

---

¹Нпр. чл. 168е и 200. *Strafprozessordnung* (StPO) - *ЗКП Немачке*, <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 16.08.2018 или Закон о заштити свједока у кривичном поступку - Закон о заштити свједока Р. Српске, *Службени гласник Републике Српске*, број 48, од 24. јуна 2003.

² Вид. нпр. чл. 24. ст. 1. Конвенције УН против транснационалног организованог криминала, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, број 6/2001. којим се прописује обавеза држава чланица да, у оквиру својих могућности, предузму одговарајуће мере којима ће пружити делотворну заштиту од могуће одмазде или застрашивања сведока који сведоче у кривичним поступцима поводом кривичних дела обухваћених *Конвенцијом*, а по потреби – ињиховим рођацима и другим њима блиским лицима. Такође чл. 25. *Конвенције* прописује обавезу држава потписница да пруже помоћ и заштиту жртвама кривичних дела.

³ У чл. 6. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода, *Службени лист СЦГ - Међународни уговори*, број 9/2003, 5/2005 и 7/2005 – испр., наведено је да се пресуда изриче јавно, али да се штампа и јавност могу искључити са целог или дела суђења, ако је то у интересуморала, јавног реда или националне безбедности у демократском друштву, као и када то захтевају интереси малолетника или заштита приватности странака, или у мери која је, према мишљењу суда, нужно потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.

⁴ Вид. чл. 9. и 10. *Recommendation No. R (97) 13 Concerning Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defence*, у којима се државама потписницама предлажу спречици начини испитивања и анонимизација сведока ради постизања већег нивоа заштите сведока.

⁵ У чл. 10 – 32. *Recommendation Rec(2005)9 on the protection of witnesses and collaborators of justice*: наглашава се улога стварања примерених мера заштите сведока и истиче значај сарадње релевантних субјеката на међународном нивоу у циљу ефикасног сузбијања тешких облика криминалитета.

⁶ Вид. чл. 17, чл. 18. и чл. 24. *Recommendation Rec (2001)11 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Guiding Principles of the Fight Against Organised Crime*, где се државе обавезују да осигурају ефикасну, физичку и другу заштиту за сведоке и сараднике суда који захтевају такву заштиту, јер су дали или се сложили да доставе информације и/или да сведоче у вези са организованим криминалитетом. Такве

људска права,⁷ забранио сваки недозвољен утицај на физички и психички интегритет сведока, а који би се могао реализовати мучењем сведока, нечовечним или понижавајућим поступањем према сведоку, примени силе или претње, принуде, обмане, медицинских захвата и других средства којима се утиче на слободу воље сведока у сврху да се од њега изнуди исказ који не би одговарао истини,⁸ и истовремено прописао механизме заштите којима је створио услове за слободно и безбедно исказивање сведока у поступку.

Мере којима се сведок штити могу се поделити на: а) оне које се примењују према сведоку у кривичном поступку (мере основне заштите, мере заштите посебно осетљивих сведока и мере којима се штити заштићени сведок), и б) оне које се примењују према сведоку и њему блиским лицима изван поступка. *Закоником о кривичном поступку*⁹ регулисане су мере процесне заштите сведока, док су *Законом о полицији*¹⁰ и *Законом о програму заштите учесника у кривичном поступку*¹¹ предвиђене мере ванпроцесне заштите сведока и њему блиских лица. Која ће се мера процесне заштите применити у конкретном случају зависиће преваходно од врсте и тежине кривичног дела, категорије којој сведок припада, облика, начина и степена угрожавања или повреде личности сведока, и правних и стварних могућности за примену одређене мере.¹² На који начин ће мере процесне заштите бити реализоване – вишећемо рећи у делу рада који следи.

1. ЗАШТИЋЕНИ СВЕДОК – ПОЈАМ

Заштићени сведок је лице које у поступку већ има статус сведока према општим процесним правилима, али коме због постојања опасности по живот, здравље, слободу или имовину веће вредности, суд својом одлуком

заштитне мере треба да буду доступне за она лица која учествују, или су пристала да учествују у истрагама или процесуирању организованог криминалитета, као и за све рођаке и друге појединце који треба да имају заштиту. Ове мере треба да се предузимају како унутар, тако и ван државе где се одвија суђење, како током тако и после суђења. Наведене мере заштите треба да буду обезбеђене и страним сведоцима.

⁷ Вид. Džeremi Mekbrajd, *Ljudska prava u krivičnom postupku, Praksa Evropskog suda za ljudska prava*, Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, Beograd, 2009, 175, 177 - 178.

⁸ Чл. 9. ЗКП. Исто тако, чл. 25. Устава Републике Србије, *Службени гласник РС*, број 98/2006.

⁹ *Законик о кривичном поступку*, *Службени гласник РС - ЗКП*, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014,

¹⁰ Закон о полицији, *Службени гласник РС*, број 101/2005, 63/2009 - одлука УС и 92/2011.

¹¹ Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку, *Службени гласник РС*, број 85/2005.

¹² Snežana Brkić, *Zaštita svedoka u krivičnom postupku*, Autor, Novi Sad, 2005, 56.

додељује статус заштићеног сведока.¹³ Према томе, заштићени сведок не представља посебну категорију сведока, већ је то сведок коме јелична безбедност и безбедност њему блиских лица доведена у опасност, услед његовог јавног сведочења у поступку,¹⁴ односно то је сведок који осећа страх у тој мери да то омета његову сарадњу са органом поступка и/или утиче на квалитет његовог исказивања у поступку.¹⁵ Најчешће је ту реч о сведочењу у вези са кривичним делима из области организованог криминалитета, али у обзир могу доћи и друга тешка кривична дела: отмице, тероризам, тешка убиства, трговина људима, силовања, насиље у породици, прање новца и сл. Према је реч о веома тешким кривичним делима, за додељивање статуса заштићеног сведока и примену мера посебне заштите према заштићеном сведоку, законодавац Србије као меродаван критеријум није предвидео врсту или тежину кривичног дела, нити запрећену казну за одређено кривично дело, већ искључиво испуњеност услова који се везују за угрожавања безбедности сведока или њему блиских лица.¹⁶

У пракси већина сведока који добијају статус заштићеног сведока долази из криминалних средина (око 95%),¹⁷ што је разумљиво, јер је мало вероватно да о тешким облицима криминалитета (какав је пре свих онај организованог карактера) имају сазнања обични грађани. Та се кривична дела изузетно тешко откривају и доказују без *инсајдера*, односно „кооперативних“ сведока, којима је због велике моћи криминалаца потребно

---

¹³ Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009, 231.

¹⁴ Velimir Rakočević, *Zaštita svjedoka u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore i međunarodni standardi*, *Pravni život*, Vol. 55, broj 9, Beograd, 2006, 1120.

¹⁵ Stjepan Gluščić, et. al., *Procesne mere zaštite svjedoka*, Savet Evrope, Strazbur, 2006, 243.

¹⁶ M. Grubač, *Krivično procesno pravo sa tekstom Zakonika o krivičnom postupku*, Projuris, Beograd, 2013, 111. Вид. *Законик о кривичном поступку* из 2006. године (*Службени гласник РС - ЗКП* из 2006, број 46 од 2. јуна 2006, 49/07, 122/08) који је за примену мера заштите захтевао испуњење два услова: један, који је сличан услову који захтева и актуелни *ЗКП Србије*, а који се тиче озбиљне опасности по лична и имовинска права сведока, и други, који се односи на тежину кривичног дела о коме сведок сведочи. *ЗКП* из 2006. године захтева за примену мера заштите према сведоку да се поступак води за кривично дело за које је прописана казна затвора од десет година, или тежа казна, или изузетно - да се кривични поступак води за кривично дело за које је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ако особите околности указују да за сведока или њему блиска лица може наступити опасност по живот, здравље, физичку целокупност, слободу или имовину већег обима, а заштита сведока на други начин није могућа или је знатно отежана.

¹⁷ Татјана Лукић, *Посебности кривичног поступка за организовани криминал, тероризам и корупцију*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад, 223.

пружити адекватну заштиту.¹⁸ Мали број сведока који нису имали раније контакт са правосудним системом (око 5%) захтева примену мера посебне заштите да би слободно сведочили.¹⁹ Узимајући у обзир претходно наведено, својство заштићеног сведока ће се најчешће давати: жртви кривичног дела, тј. оштећеном који је истовремено и сведок у кривичном поступку, прикривеном иследнику када сведочи о предузетим посебним доказним радњама, појединим категоријама сведока као што су: тзв. узбуњивачи – „дувачи у пиштаљку“ или „звиждачи“,²⁰ и из прагматичких интереса – окривљеном сараднику, тзв. сведоку покајнику или крунском сведоку како га још називају у неким правним системима.²¹ Не треба заборавити да мере заштите треба применити и према случајним сведоцима, које је, ако нису оштећени кривичним делом, лакше застрашити у односу на наведене категорије сведока.²²

2. ЗАКОНСКА ПРАВИЛА ИСПИТИВАЊА ЗАШТИЋЕНОГ СВЕДОКА

Прописивањем института заштићеног сведока законодавац настоји да заштити сведока од угрожавања и повређивања његових добара, заштити његову безбедности створи одговарајућим мерама сигурне услове који ће код сведока развити осећај личне сигурности и мотивисати га на сарадњу са правосудним органима.²³ Сходно одредби члана 105. став 1. *Законика о кривичном поступку Републике Србије* да би неки сведок у поступку утврђивања важних чињеница могао да стекне статус заштићеног сведока претходно је неопходно да буду испуњени одређени материјалноправни и процесноправни услови.²⁴ Материјалноправни услови за стицање статуса заштићеног сведока своде се на постојање околности које указују да би сведок јавним исказивањем пред органом поступка, односно давањем исказа

---

¹⁸ Милан Шкулић, *Организовани криминалитет, Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015, 563. и 564.

¹⁹ Т. Лукић, *op.cit.*, 223.

²⁰ М. Шкулић, (2015), 563, 564.

²¹ Реч је о окривљеном који са јавним тужиоцем склапа споразум о сведочењу у прилог оптужбе под условима који су строжи од оних који важе за „обичног“ сведока, али који представља јемство да ће кривични поступак који се води против њега имати за њега повољнији исход. У: Горан П. Илић, et. al., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2013, 735.

²² S. Gluščić, et. al., *op.cit.*, 265.

²³ S. Brkić, *op.cit.*, 10. Саша Атанасов, Улога сведока у откривању и доказивању кривичног дела, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица, 2016, 195 – 202.

²⁴ Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013, 244. Горан П. Илић, et al., *op.cit.*, 313.

у целини или само давањем одговора на поједина питања– могао себе или себи блиска лица²⁵ изложити опасности по живот, здравље, слободу или имовину већег обима.²⁶

То значи да опасност која прети заштићеном сведоку или њему блиским лицима треба да постоји пре него сведок да исказ или одговор на поједина питања.²⁷ У суштини, да би материјални услов био испуњен и да би се према сведоку могле применити мере посебне заштите, неопходно је да кумулативно буду остварене три групе правних чињеница, тј. а) да постоји радња застрашивања, б) да је застрашивање предузето ради спречавања сведока да сведочи, и в) да постоји узрочно-последична веза између озбиљне опасности којој је сведок изложен и његовог страха услед којег одбија да исказује, или ако пристане да сведочи, његов исказ је непотпун или лажан.²⁸

Формалноправни услов за стицање статуса заштићеног сведока манифестује се у донетом решењу суда којим се сведоку даје статус заштићеног сведока и одређују мерезаштите. Суд може самоиницијативно, одн. по службеној дужности донети решење којим одобрава статус заштићеног сведока, или то може учинити на захтев јавног тужиоца или самог сведока. Захтев јавног тужиоца²⁹ или сведока, којим од суда тражи да

---

²⁵ЗКП Србије не одређује појам блиског лица. Ипак, у упоредном процесном законодавству имамо примере где је изричито одређено ко се сматра блиским лицем заштићеног сведока и према којим лицима могу бити примењене мере посебне заштите исто као и према сведоку, јер и ова лица могу бити изложена опасности. На пример, према одредби члана 120. став 1. Законика о кривичном поступку Црне Горе - ЗКП ЦГ, *Службени лист ЦГ*, број 57/2009, 49/2010, 47/2014 – одлука УС, 35/2015 – др.закон и 28/2018 – одлука УС, под блиским лицем сматра се: брачни друг сведока, блиски сродник или сведоку блиско лице. Према члану 124. став 1. Бугарског Законика о кривичном поступку под блиским лицем сматрају се крвни сродници у правој линији, браћа, сестре или лица која су са наведеним лицима у блиским односима. У: *Penal Procedure Code of the Republic of Bulgaria- ЗКП Бугарске*, <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 15.08.2018.

²⁶У упоредном законодавству још се штите: добробит сведока (§ 247а. ЗКП Немачке), физички интегритет (чл. 120. ст. 1. ЗКП ЦГ) и лична безбедност (чл. 14. Закона о заштити сведока Р.Српске). Према се инсистира на имовини веће вредности или већег обима (чл. 120. ст. 1. ЗКП ЦГ.). Има законских решења која говоре само о имовини (чл. 123. ст. 1. ЗКП Бугарске) и не захтевају наведене атрибуте.

²⁷ Г.П.Илић et. al., *op.cit.*, 313-314.

²⁸ S. Brkić, *op.cit.*, 40.

²⁹Јавни тужилац сазнања о застрашивању добија од полиције, јер када је извршено кривично дело полиција је та која прва долази на местокривичног догађаја, проналази потенцијалне сведоке и прикупља прва иницијална сазнања о кривичном делу и учиниоцу. Већ приликом првог контакта са потенцијалним сведоком полиција има могућности да оцени да ли је сведок застрашен и да ли услед страха неће сведочити у поступку. У: S. Gluščić, et. al., *op.cit.*, 264.

сведоку обезбеди посебне мере заштите, подноси се у истрази судији за претходни поступак, а након потврђивања оптужнице претресном већу. Углавном предлог за доделу статуса заштићеног сведока подноси сâм сведок, с обзиром на то да су њему најбоље познате околности из којих може проистећи опасност по неко његово добро, односно у ком облику се манифестује опасност по сведока или њему блиска лица и од ког лица прети опасност.³⁰ Кад о захтеву одлучује веће на главном претресу јавност се искључује у потпуности и без изузетка.³¹

Поред личних података сведока и података о кривичном делу о коме се сведок испитује, захтев садржи и чињенице и доказе који указују да у случају сведочења постоји опасност по живот, тело, здравље, слободу или имовину већег обима сведока или њему блиских лица, као и опис околности на које се сведочење односи. Иако *Законик о кривичном поступку Србије* не одређује посебно о каквој опасности мора бити реч, чињеница је да не може бити речи о било каквој опасности по добра сведока. Уместо неодређене и апстрактне опасности, опасност која се захтева као услов за додељивање статуса заштићеног сведока по својој природи мора бити конкретна, односно стварна у тој мери да сваког момента може доћи до повреде неких *Закоником* заштићених добара сведока.³²

Захтев се подноси у запечаћеном омоту на коме је назначено „заштићени сведок – строго поверљиво“. Осим иницираног предлагања, у виду посебног захтева када поменута лица од суда захтевају да одлучи о посебним мерама заштите, *Законик* предвиђа још један посебан „прећутан“ начин на који сведок може испољити своју вољу којом тражи да му се обезбеди статус заштићеног сведока. Наиме, могуће је да сведок приликом предузимања радње испитивања ускрати давање података о себи (нпр. име и презиме, јединствен матични број, место и годину рођења и друге идентификационе податке који се узимају од сведока пре испитивања), или одговор на поједина питања, или исказ у целини, уз образложење да постоје околности које указују на угрожавање његове безбедности или безбедности

---

³⁰ Drago Radulović, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore*, Pravni fakultet Podgorica, Podgorica, 2009, 162.

³¹ Чл. 363. и чл. 364. ст. 2. ЗКП. Уколико претресно веће сматра оправданим може дозволити да на главном претресу, на коме је јавност искључена присуствују поједина службена лица, научни, стручни и јавни радници, а на захтев оптуженог може то дозволити и његовом брачном другу, блиским сродницима и лицу са којим живи у ванбрачној или другој трајној заједници.

³² Црногорски законодавац (чл. 120. ст. 1. ЗКП ЦГ) инсистира на томе да опасност буде озбиљна, бугарски да буде реална (чл. 123. ст. 1. ЗКП Бугарске), а законодавац у Републици Српској да буде очигледна (чл. 14. Закона о заштити свједока Р.Српске). Према чл. 247а *ЗКП Немачке* опасност треба да буде непосредна.

њему блиских лица.³³ Уколико суд сматра да је захтев оправдан и да је опасност озбиљна позваће сведока да у року од три дана поднесе захтев да буде испитан као заштићени сведок. У супротном, ако сматра да је ускраћивање података, појединог одговора или исказа у целини очигледно неосновано, примениће законске одредбе које се односе на могућност кажњавања сведока. На идентичан начин суд ће поступити и када сведок, након што је поучен о могућности подношења захтева, исти не поднесе у прописаном року.³⁴

Заштита сведока подразумева да се заштићени сведок испитује под условима и на начин који обезбеђују да се његова истоветност не открије јавности, а у изузетним (тежим) случајевима ни окривљеном и његовом браниоцу.³⁵ У том циљу, суду стоје на располагању две мере посебне заштите: искључење јавности са главног претреса и забране објављивања података о истоветности заштићеног сведока.³⁶ Међутим, за разлику од опште јавности којој истоветност сведока не мора бити никада откривена, окривљеном и његовом браниоцу ово ускраћивање личних података заштићеног сведока може трајати најдуже до петнаестог дана пре почетка главног претреса. Откривање личних података сведока нужно је због благовремене припреме одбране за испитивање сведока.³⁷ Према наведеном законском решењу очигледно је да *Законик о кривичном поступку* не предвиђа потпуну анонимност за заштићеног сведока, осим када се у улози сведока појави прикривени иследник.³⁸

Тежу меру посебне заштите сведока суд може одредити тек након што је претходно саслушао јавног тужиоца и сведока и установио том приликом да су живот, здравље или слобода сведока (не и имовине већег обима) у тој мери угрожене да то оправдава ограничење права на одбрану. Да би тежа мера посебне заштите могла бити примењена није довољно да је реч о „обичној“ угрожености, тј. могућој опасности за сведока или њему блиска лица, која се иначе тражи као услов за додељивање статуса заштићеног сведока,³⁹ већ је неопходно да је реч о постојећој опасности израженој у тој мери да оправдава ограничавање права одбране.⁴⁰ Такође, услов да би тежа

---

³³ М. Шкулић, (2009), 232.

³⁴ Горан П. Илић, et. al., *op.cit.*, 318. и 319.

³⁵ М. Grubač, *op.cit.*, 111.

³⁶ Чл. 106. ст. 1. ЗКП.

³⁷ У кривичном поступку Републике Српске лични подаци заштићеног сведока могу се чувати све до момента када сведок даје свој исказ на главном претресу (чл. 12. ст. 8. *Закона о заштити свједока Р. Српске*).

³⁸ Вид. Dž. Mekbrajd, *op.cit.*, 119.

³⁹ Чл. 105. ст. 1. ЗКП.

⁴⁰ Г. П. Илић, et. al., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2013, 313.

мера заштите била одређена нужно је да је сведок *веродостојан*. Веродостојан је онај сведок који може саопштити исказ коме се верује, а верује се оном исказу који се подудара са реалним догађајем који се истражује и раније прикупљеним доказима и који омогућава прикупљање нових доказа. Приликом оцене веродостојности сведока треба утврдити на који је начин сведок дошао до сазнања о којима сведочи (да ли на основу властитих опажања или од неког другог лица), односно да ли је способан за сведочење и да ли има намеру да реално и целовито сведочи.⁴¹

У решењу којим се додељује статус заштићеног сведока наводи се: псеудоним заштићеног сведока, трајање мере заштите и начин спровођења. Мере које суд може одредити да би прикрио идентитет сведока током сведочења су: измена или брисање података о истоветности сведока из списка, прикривање изгледа сведока,⁴² испитивање из посебне просторије, уз промену гласа сведока, испитивање путем техничких средстава за пренос и промену звука и слике.⁴³ За коју ће се конкретну меру суд одлучити зависиће од опасности која прети сведоку и од тога да ли је истоветност сведока позната окривљеном или није. Уколико окривљеном није познат идентитет и изглед сведока могао би бити довољан први степен заштите (анонимизације), који би се спровео прикривањем идентификационих података сведока.⁴⁴ У другом случају, ако окривљени зна идентитет сведока и зна како сведок изгледа, нужно би требало применити виши степен заштите сведока. Виши степен заштите сведока подразумева прикривање изгледа сведока, испитивање сведока из посебне просторије, уз промену гласа, или испитивање сведока помоћу техничких средстава за пренос слике и звука.⁴⁵ У сваком случају суд би, приликом избора конкретне мере заштите сведока требало да уважи неколико основних принципа:⁴⁶ а) принцип индивидуализације, б) принцип комбинације, в) принцип сразмерности, г) принцип компензације и д) принцип законитости.

Поштујући принцип индивидуализације суд би морао поћи од чињенице да је сваки конкретан случај спецификум за себе и да оно што је примерено за заштиту једног сведока може бити штетно за заштиту другог. Стога, врста мере која ће се одредити за заштиту сведока првенствено ће

---

⁴¹ Berislav Pavišić, *Komentar Zakona o kaznenom postupku*, Dušević i Kršovnik, Rijeka, 2011, 572. S. Gluščić, et. al., *op.cit.*, 272.

⁴² На пример, иза непровидног паравана или заштитног зида (нпр. чл. 121. ст. 1. ЗКП ЦГ).

⁴³ Чл. 108. ст. 2. ЗКП.

⁴⁴ Matko Pajčić, *Zaštita svjedoka u postupcima za kaznena djela organiziranog kriminala*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, broj 4, Pravni fakultet, Split, 2009, 724.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ S. Brkić, *op.cit.*, 56, 57.

бити резултат разматрања неколико елемената: врсте кривичног дела у вези с ким сведок сведочи, облика и степена угрожавања сведока, категорије сведока и правних и фактичких могућности за примену конкретно одређене мере заштите.

Принцип комбинације подразумева да суд може истовремено одредити примену више мера посебне заштите које се у току поступка могу модификовати у зависности од околности које указују на опасност за сведока и њему блиска лица.⁴⁷

Принцип сразмерност значи да суд не треба да одређује тежу меру уколико сврху заштите може постићи применом блаже мере и да мере посебне заштите треба да буду такве да истовремено на једној страни ефикасно сузбију опасност по сведока и њему блиска лица, а на другој да буду најмање рестриктивне за права одбране.⁴⁸

Принцип компензације подразумева обавезу суда да приликом избора одговарајуће мере заштите сведока истовремено обезбеди компензационе мере заштите интереса одбране.

Стога, окривљеном треба обезбедити да зна садржину исказа сведока, да има прилику да поставља питања сведоку и цени његову веродостојност. У супротном, ако није могуће обезбедити наведена права одбране и при томе недостају други докази, на таквом доказу не треба инсистирати, од таквог доказа треба одустати у складу са принципом *in dubio pro reo*.

Принцип законитости подразумева да суд може одредити само оне мере које су прописане *Закоником*.

У педесет правоснажно окончаних поступака пред Одељењем за ратне злочине Вишег суда у Београду, до 2010. суд је доделио статус заштићеног сведока четрдесетосморици сведока, а само у једном предмету као меру заштите одредио је брисање података о идентитету сведока из списка предмета.⁴⁹ Према извештају Службе за помоћ и подршку сведоцима и оштећенима у периоду од 1. јануара 2006. до 2. јула 2013. године меру заштите сведока одређењем псеудонима имало је 105 сведока, јавност је била

---

⁴⁷ Нпр. у предмету *КР02 26/2010* сведок је испитан у истрази под псеудонимом, из посебне просторије, уз промену гласа и прикривање изгледа, а на главном претресу је прикривен изглед од јавности. У предмету *КР02 30/10* заштићени сведок је испитан под псеудонимом, а искључена је и јавност са главног претреса. Више: *Sudska praksa (priredili Nikolić-Garotić, S. i pravni saradnici Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu), Pravda u tranziciji, broj 16*, [http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/\(CASOPIS\)/SRP/SRP16/2496.pdf](http://www.tuzilastvorz.org.rs/html_trz/(CASOPIS)/SRP/SRP16/2496.pdf) 14.02.2015.

⁴⁸ Чл. 106. ст. 4. ЗКП.

⁴⁹ Кривични предмет под бројем *КР02 10/2010*. У: *Правда у транзицији, број 16*.

искључена приликом сведочења 49 сведока, глас 16 сведока је био измењен, а у случају сведочења двојице сведока мењана је слика сведока.⁵⁰

Против решења о додељивању статуса заштићеног сведока дозвољена је жалба. Жалбу могу изјавити странке и сам сведок. Ако је жалба изјављена на решење које је донео судија за претходни поступак, о њој одлучује ванпретресно веће, а у свим осталим случајевима ванпретресно веће непосредно вишег суда.⁵¹ Након правоснажности решења којим се сведоку додељује статус заштићеног сведока, суд доноси посебну наредбу, која је тајна, а којом на поверљив начин обавештава учеснике у поступку (странке, браниоца и сведока) о времену и месту испитивања заштићеног сведока. Пре испитивања, суд је дужан да заштићеног сведока обавести да његов идентитет неће бити никоме откривен осим суду, странкама и браниоцу, а ако постоје одређене околности које то оправдавају (уколико је реч о тежим случајевима) само суду и јавном тужиоцу. Суд је пре испитивања сведока дужан да сведока упозна са начином на који ће бити испитиван, као што је код лица која присуствују испитивању заштићеног сведока дужан да та лица упозори на дужност чувања тајне. Тајним се сматрају сви подаци о заштићеном сведоку и њему блиским лицима и о другим околностима које могу довести до откривања идентитета сведока. Суд ће забранити свако питање на које би заштићени сведок евентуално својим одговором могао да открије своју истоветност. Упозорења која је суд упутио присутним лицима и њихова имена записнички ће бити констатована. Заштићени сведок записник о испитивању потписује псеудонимом, а ако се испитивање заштићеног сведока обавља путем техничких средстава којима се врши промена звука и слике, таквим средствима рукује стручно лице.⁵²

Подаци о идентитету заштићеног сведока и њему блиских лица, као и друге околности које могу довести до откривања истоветности наведених лица чувају се у посебно запечаћеном омоту са назнаком "заштићени сведок – строго поверљиво" код судије за претходни поступак.⁵³ Запечаћени омот може отворити само суд који одлучује о правном леку против пресуде, након чега се омот поново печати и враћа на чување судији за претходни поступак. Подаци о заштићеном сведоку и њему блиским лицима представљају тајне податке које су дужна да сачувају и друга лица (осим службених лица), ако их у било ком својству сазнају.⁵⁴ Ради мотивисања грађана на сарадњу са

---

⁵⁰ Винка Никићевић-Бераха, Заштита сведока: специфичности у поступцима за ратне злочине, *Билтен Врховног касационог суда*, број 2, Intermex, Београд, 2013, 272.

⁵¹ Чл. 108. ст. 3. и 4. ЗКП.

⁵² Чл. 109. ЗКП.

⁵³ У Хрватској ови подаци се чувају код државног тужиоца.

⁵⁴ Чл. 110. ЗКП.

органима поступка, полиција и јавни тужилац приликом прикупљања обавештења од грађана дужни су да их обавесте о мерама посебне заштите.⁵⁵

3. МЕРЕ ЗАШТИТЕ СВЕДОКА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Законодавац Републике Србије у Законнику о кривичном поступку предвидео је неколико начина заштите сведока током испитивања сведока у поступку који претходи главном претресу, као и на главном претресу. Тако, у истрази која започиње доношењем наредбе о спровођењу истраге коју је надлежни јавни тужилац обавезан да донесе пре или непосредно после предузимања прве доказне радње коју су предузели јавни тужилац или полиција у предистражном поступку, а најкасније у року од тридесет дана од дана када је јавни тужилац обавештен о првој доказној радњи полиције,⁵⁶ и с обзиром на то да је испитивање сведока доказна радња којој осумњичени и његов бранилац и оштећени могу присуствовати, и којима позив за присуство извођењу таквог доказа мора бити благовремено и правилно достављен, јавни тужилац је дужан да наредбу о спровођењу истраге донесе пре него што одлучи да предузме испитивање сведока.⁵⁷ Заједно са наредбом о спровођењу истраге, када се она води против познатог осумњиченог, одбрани се доставља и позив, односно оштећеном обавештење о могућности присуствовања испитивању сведока, с тим ако су о месту и времену предузимања доказне радње поменута лица обавештена на уредан начин, њихово одсуство неће спречити предузимање доказне радње од стране јавног тужиоца.⁵⁸

Водећи рачуна о претходно наведеном, неправилно достављање позива осумњиченом и његовом браниоцу (супротно одредбама *ЗКП*) за последицу има немогућност предузимања радње испитивања сведока од стране јавног тужиоца, односно ако јавни тужилац жели да испита сведока без присуства лица која по закону имају право да присуствују испитивању сведока – мора претходно да прибави сагласност судије за претходни поступак.⁵⁹ На наведени начин јавни тужилац биће дужан да поступи и када

---

⁵⁵Чл. 111. *ЗКП*. С. Атанасов, *op.cit.*, 195 – 202.

⁵⁶Чл. 296. ст. 1. и 2. *ЗКП*. С. Атанасов, *op.cit.*, 118,119.

⁵⁷ П. Г. Илић, et.al., *op.cit.*, 2013, 685.

⁵⁸ Чл. 300. ст. 1. и 7. *ЗКП*. С. Атанасов, *op.cit.*, 118,119.

⁵⁹ Јавном тужиоцу за овакво поступање је довољна само потврда да је позив уредно послао, а не и повратна информација да су бранилац и окривљени позив примили. У: Tintor, J.: *Odbrana kao strana u postupku u tužilačkoj istrazi (analiza novog ZKP Srbije), Tužilačka istraga - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni (zbornik)*, Misija OEBS-a u Srbiji, Beograd, 2014, 250.

истрагу води против непознатог учиниоца кривичног дела,⁶⁰ односно од правила обавезног позивања осумњиченог и његовог браниоца (уколико га има), јавни тужилац може одустати и у поступцима за кривична дела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности, уколико јавни тужилац оцени да њихово присуство (присуство одбране) може утицати на сведока, с тим да се тада судска одлука не може заснивати искључиво или у одлучујућој мери на таквом исказу сведока.⁶¹ С обзиром на лимитирану могућности коришћења таквог исказа у кривичном поступку, и због тога што се овако значајно одступа од права одбране, јавни тужилац мораће оцењивати у сваком конкретном случају да ли се применом неких других мера заштите сведока могла постићи идентична сврха.⁶² Овде је нарочито важно пазити да не дође до кршења права окривљеног на правично суђење у складу са одредбама члана 6. став 1. и 3. (д) *Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода*.⁶³

Када је реч о испитивању заштићеног сведока на главном претресу, начин на који ће се конкретно штитити сведок на главном претресу зависиће преваходно од тога да ли је оптуженом познат прави идентитет сведока. Сведок се на главном претресу може штитити тако што ће му лични подаци бити делимично или потпуно прикривени од јавности и/или одбране. Одређивање псеудонима или шифре представља један од најчешће коришћених начина заштите сведока у кривичном поступку. Овом мером суд прикрива лично име сведока од јавности и то тако да јавност може да види и да чује заштићеног сведока током сведочења, али им није познат прави идентитет лица које сведочи. Псеудонимом се крије лично име и сви други могући идентификациони подаци, тако да није могуће успоставити везу између лика и гласа сведока и његових личних података, а што би била претпоставка његовог препознавања.⁶⁴ Да би био постигнут наведени циљ, суд забрањује сва питања која могу довести до откривања идентитета сведока. Поједина страна законодавства предвиђају мањи степен заштите сведока, јер прописују само право сведока да ускрате одговор на питања којима се открива њихов идентитет. У односу на решење садржано у домаћем процесном законодавству, реч је о нижем степену заштите.

Испитивање сведока под псеудонимом је облик анонимног сведочења, с тим да је идентитет сведока познат члановима судског већа и одбрани, али не и општој јавности. То значи да су окривљеном познати сви

---

⁶⁰Чл. 300. ст. 6. ЗКП.

⁶¹Чл. 300. ст. 2. ЗКП.

⁶² П. Г. Илић, et.al., *op.cit.*, 694.

⁶³Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, *Službeni list SCG - Međunarodni ugovori*, број 9/2003. С. Атанасов, *op.cit.*, 119, 120.

⁶⁴ S. Brkić, *op.cit.*, 76, 77.

идентификациони подаци на основу којих може идентификовати сведока, док то није случај са општом јавношћу. Подаци о идентитету сведока, у неким законодавствима заштићени су и више десетина година по правоснажности судске одлуке, уколико постоји бојазан да ће сведоку након давања исказа (или члановима његове породице) бити озбиљно угрожена безбедност. Суд ће у том случају по службеној дужности, или на предлог странака или браниоца одлучити да неки или сви лични подаци сведока остану тајна све док је то потребно. На пример, у Републици Српској подаци о заштићеном сведоку могу остати тајна до 30 година.⁶⁵ Прикривање идентитета сведока од опште јавности утиче на право одбране, јер им у знатној мери онемогућава постављање питања у правцу провере кредибилитета сведока. Сва питања којима се открива истоветност заштићеног сведока, суд ће забранити. Наведена мера по правилу се комбинује са другим мерама заштите.

Мера заштите може бити и измена или брисање података о истоветности заштићеног сведока из списка предмета. Подаци о истоветности заштићеног сведока мењају се или бришу у списима предмета оног тренутка када је сведоку одређен псеудоним. Уколико је сведоку одређен псеудоним тек на главном претресу, то захтева да се у свим ранијим списима изврши измена или брисање правих података о сведоку, јер у супротном оловљавање псеудонимом не би имало сврхе. Подаци о истоветности сведока замениће се такође псеудонимом у свим исправама које су прибављене као доказ, а чији је издавалац суд или неко други,⁶⁶ као што ће бити замењени или избрисани лични подаци у судским списима, записницима, одлукама, дописима који су састављени након што је сведоку додељен псеудоним. Начин измене или брисање података о истоветности сведока зависиће од тога да ли је реч о личном имену, или о неким другим подацима који могу довести до откривања идентитета сведока. Одређивање псеудонима биће ефикасно средство заштите само уколико је сведоку додељено од самог почетка поступка.⁶⁷

Прикривање изгледа сведока је мера заштите коју предвиђа домаћи законодавац, као и већина страних законодаваца, али код које конкретан начин заштите сведока није ближе одређен. Наиме, конкретан начин прикривања изгледа сведока на главном претресу препуштен је судској пракси, због чега се, на пример у кривичном поступку Црне Горе, изглед сведока сакрива иза заштитног зида, у Републици Српској и Босни и Херцеговини иза паравана, а у Холандији предвиђа могућност да сведок

---

⁶⁵ *Ibid.*, 78.

⁶⁶ *Ibid.*, 78, 79.

⁶⁷ S. Brkić, *op.cit.*, 78.

сакрије своје лице.⁶⁸ Реч је у суштини о мери код које је одбрани омогућено да непосредно посматра реакције заштићеног сведока на постављено питање и да на тај начин контролише поузданост сведока.⁶⁹

Када је реч о испитивању сведока из посебне просторије уз промену гласа сведока, и код ове мере заштите, као и код претходно наведене код које се прикрива изглед сведока, одбрана је у могућности да контролише понашање сведока и прати његове реакције на постављено питање. Конкретно, сведок се испитује у просторији која је одвојена од места где се држи главни претрес, али тако што се између њих обезбеђује директан видео и аудио пренос, с тим да се глас мења.⁷⁰

Мера којом се у највећој мери ограничавају права одбране на непосредно испитивање сведока је мера која се састоји у испитивању сведока путем техничких средстава за пренос и промену звука и слике. Могућност да се сведок испита уз помоћ техничких средстава за пренос и истовремену промену звука и слике омогућила је да се идентитет сведока прикрије и без искључења јавности са главног претреса. Техничка средства ће учинити непрепознатљивим изглед и/или глас сведока тако да ће општој јавности поред изгледа остати непознато и лично име и други идентификациони подаци сведока.⁷¹ Током испитивања сведока на овај начин када је његов изглед прикривен, а његов глас искривљен, не постоји могућност оцене његових реакција (нпр. црвењења лица сведока, скретање погледа у страну, гутање плувачке, односно свих оних физичких реакција које се могу протумачити као знак неистинитог сведочења).⁷² Реч је о мери коју треба предузимати само изузетно.

4. ЗАКЉУЧАК

Преузимајући међународне обавезе и уважавајући позитивно правна искуства садржана у упоредном законодавству, као и реалне потребе да се новим облицима криминалитета (као што је онај организованог карактера за који је карактеристична употреба различитих облика насиља ради застрашивања сведока да би сведоци одустали од пријављивања кривичних дела, или одустали од сведочења у кривичном поступку), законодавац Србије је новим *Законом о кривичном поступку* из 2011. године прописао низ мера заштите сведока.

---

⁶⁸ Т. Лукић, *op.cit.*, 244, 245.

⁶⁹ Г. П. Илић et.al., *op.cit.*, 317, 318.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Вид. S. Brkić, *op.cit.*, 108-115, 188.

⁷² S. Gluščić, et. al., *op.cit.*, 306.

Прописујући мере заштите законодавац Србије је допринео стварању безбедног окружења сведока, у највећој могућој мери створио услове за спречавање и отклањање различитих облика непосредног и посредног застрашивања сведока и допринео несметаном учешћу сведока у кривичном поступку и бољем квалитету исказа сведока.

Saša ATANASOV, LL.D.

Assistant Professor, Faculty of Law,

University of Priština temporarily settled in Kosovska Mitrovica

ROLE OF PROTECTED WITNESS IN A CRIMINAL PROCEEDING OF THE REPUBLIC OF SERBIA

Abstract: This paper examines criminal-legal mechanisms of a witness' protection and its role in the criminal proceeding of the Republic of Serbia. In the separate chapters, we have analyzed the scope of individuals eligible to acquire the status of a protected witness, special interrogation procedures of a protected witness, as well as the concrete measures of a witness' protection in a criminal proceeding, aiming at creating adequate conditions for smooth and truthfull witnessing.

Key words: protected witness, protection mechanisms, interrogation procedures, measures of protection.

ЛИТЕРАТУРА

Саша Атанасов, Улога сведока у откривању и доказивању кривичног дела, Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица, 2016,

Snežana Brkić, *Zaštita svedoka u krivičnom postupku*, Autor, Novi Sad, 2005,

Stjepan Gluščić, et. al., *Procesne mere zaštite svedoka*, Savet Evrope, Strazbur, 2006,

Momčilo Grubač, *Krivično procesno pravo sa tekstom Zakonika o krivičnom postupku*, Projuris, Beograd, 2013,

Горан П. Илић, et. al., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2013,

Džeremi Mekbrajd, *Ljudska prava u krivičnom postupku, Praksa Evropskog suda za ljudska prava*, Savet Evrope, Kancelarija u Beogradu, Beograd, 2009,

Винка Никићевић-Бераха, Заштита сведока: специфичности у поступцима за ратне злочине, *Билтен Врховног касационог суда*, број 2, Intermex, Београд, 2013,

Matko Pajčić, *Zaštita svjedoka u postupcima za kaznena djela organiziranog kriminala*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, број 4, Pravni fakultet, Split, 2009,

Drago Radulović, *Komentar Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore*, Pravni fakultet Podgorica, Podgorica, 2009,

Velimir Rakočević, *Zaštita svjedoka u krivičnom zakonodavstvu Crne Gore i međunarodni standardi*, *Pravni život*, Vol. 55, број 9, Београд, 2006,

Jugoslav Tintor, *Odbrana kao strana u postupku u tužilačkoj istrazi (analiza novog ZKP Srbije)*, *Tužilačka istraga - regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primeni (zbornik)*, Misija OEBS-a u Srbiji, Београд, 2014,

Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2009,

Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2013,

Милан Шкулић, *Организовани криминалитет, Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015,

Strafprozeßordnung (StPO), <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 16.08.2018,

Конвенција за заштиту људских права и основних слобода, *Службени лист СЦГ - Међународни уговори*, број 9/2003, 5/2005 и 7/2005 – испр.,

КонвенцијА УН против транснационалног организованог криминала, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, број 6/2001,

Закон о заштити свједока у кривичном поступку Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, број 48, од 24. јуна 2003,

Recommendation No. R (97) 13 Concerning Intimidation of Witnesses and the Rights of the Defence,

Recommendation Rec(2005)9 on the protection of witnesses and collaborators of justice,

Recommendation Rec (2001)11 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Guiding Principles of the Fight Against Organised Crime,

Законик о кривичном поступку, *Службени гласник РС*, број 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014,

Закон о полицији, *Службени гласник РС*, број 101/2005, 63/2009 - одлука УС и 92/201,

Закон о програму заштите учесника у кривичном поступку, *Службени гласник РС*, број 85/2005,

Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, број 98/2006,

Законик о кривичном поступку из 2006. године, *Службени гласник РС*, број 46 од 2. јуна 2006, 49/07, 122/08,

Законик о кривичном поступку Црне Горе, *Службени лист ЦГ*, број 57/2009, 49/2010, 47/2014 – одлука УС, 35/2015 – др.закон и 28/2018 – одлука УС,

Penal Procedure Code of the Republic of Bulgaria
<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, 15.08.2018,

Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода,
Službeni list SCG - Međunarodni ugovori, број 9/2003.